

Høring - forslag til endring i forskrift til friskoleloven – krav om realkompetansevurdering

Uttalelse - Norske Fag- og Friskolers Forbund

Status	Innsendt til Utdanningsdirektoratet Innsendt og bekreftet av instansen via: gina@friskoler.no
Innsendt av	Gina Maria G. Østmoe
Innsenders e-post:	gina@friskoler.no
Innsendt dato	20.05.2020
Hvilken organisasjon?:	Norske Fag- og Friskolers Forbund Organisasjon (Privat)
Stilling	Daglig leder

✓ Jeg bekrefter at denne uttalelsen er på vegne av hele oppgitte organisasjon.

Høring - forslag til endring i forskrift til friskoleloven – unntak fra kravet om realkompetansevurdering for inntak av voksne søkere til friskoler

1. 1 OM HØRINGEN

Utdanningsdirektoratet foreslår endringer i reglene om inntak til videregående opplæring i frittstående skoler i forskrift til friskoleloven kapittel 11.

Vi sender forslaget på høring med frist for uttalelser 25. mai 2020. Våre høringer er åpne for alle, og de som ønsker det kan uttale seg.

2. BAKGRUNNEN FOR HØRINGEN

Høsten 2019 sendte Kunnskapsdepartementet forslag om endring av forskriftshjemmelen i friskoleloven § 3-1 på høring. Forslaget innebærer en hjemmel til i forskrift å fastsette unntak fra kravet om realkompetansevurdering ved inntak av voksne søkere til friskoler. Samtidig fikk direktoratet i oppdrag å utarbeide høringsforslag om endringer i forskriften til friskoleloven, oppdragsbrev 2019-013.

Departementets forslag til endring i friskoleloven § 3-1 ble 29. april 2020 oversendt Stortinget for behandling, se Prop 96 L (2019-2020). Direktoratet presiserer derfor at høringsforslaget om forskriftsendringer sendes ut med det klare forbehold om at Stortinget vedtar departementets forslag om lovhjemmel for de foreslåtte forskriftsendringene. I proposisjonen uttaler departementet blant annet dette:

"Friskoleorganisasjonene er bekymret for rekrutteringen av voksne søkere til friskoler som følge av korona-utbruddet. Den forenklingen departementet her foreslår kan forhindre at færre voksne søker om inntak til videregående opplæring ved en friskole som følge av den usikkerheten korona-utbruddet har skapt. Korona-utbruddet har medført ekstra oppgaver for fylkeskommunene. Forslaget innebærer at fylkeskommunen får en viss reduksjon i sine arbeidsoppgaver, noe som kan ha særlig betydning i dagens situasjon. Departementet tar derfor sikte på å sende forslag til forskriftsendringer på høring snarest, med forbehold om at Stortinget vedtar lovendringen. Med en kort høringsfrist kan regelendringene få virkning for inntaket til skoleåret 2020/2021."

Dette er bakgrunnen for at direktoratet har fastsatt en kort høringsfrist.

Bakgrunnen for endringen er et ønske om å forenkle prosessen for voksne søkere som søker om å bli tatt inn på en friskole, og dermed legge til rette for at flere klarer å fullføre og bestå videregående opplæring.

Slik Kunnskapsdepartementet ser det vil en ordning der en friskole kan ta inn en voksen søker basert på vedkommende sin formalkompetanse (dvs. tidligere gjennomført videregående

opplæring) forenkle inntaksprosessen. Dette vil særlig gjelde for voksne i alderen 19-24 år som har brukt opp ungdomsretten sin. Ved inntak til friskoler regnes denne aldersgruppen som voksne, og disse søkerne har ofte i liten grad realkompetanse utover formalkompetansen.

3. GJELDENE REGELVERK

Det følger av friskoleloven § 3-1 at det er tre grupper som kan få inntak til friskolene: Ungdommer med rett til videregående opplæring og voksne med og uten rett til videregående opplæring.

Ungdomsretten

Ungdomsretten følger av opplæringsloven § 3-1. Bestemmelsen sier at ungdommer som har fullført grunnskolen eller tilsvarende opplæring har rett til tre års heltids videregående opplæring, eller lengre opplæringstid dersom det følger av læreplanen. En elev som etter reglene i opplæringsloven kapittel 5 har rett til spesialundervisning, har rett til videregående opplæring i inntil to år ekstra når eleven trenger det for å nå sine opplæringsmål. Elever har og rett til å gjøre ett omvalg, og får da rett til utvidet tid så de kan fullføre opplæringen. Det er hjemfylket til eleven som fatter vedtak om utvidet rett til videregående opplæring

Voksne med/uten rett

Retten til videregående opplæring for voksne følger av opplæringsloven § 4A-3 og gjelder dem som ikke har fullført videregående opplæring tidligere, fra og med det året de fyller 25 år.

Etter friskoleloven består gruppen uten rett til videregående opplæring av personer som enten har brukt opp ungdomsretten sin eller som ikke har rett til videregående opplæring som voksen etter opplæringsloven § 4A-3. I aldersgruppen 19-24 år vil personer uten rett til videregående opplæring være de som har brukt opp ungdomsretten sin. I tillegg består gruppen uten rett av personer over 25 år som ikke har ungdomsretten eller voksenretten i behold.

Som hovedregel kan ikke voksne uten rett til videregående opplæring få inntak på friskoler. Det gjelder imidlertid to unntak fra denne hovedregelen. For det første kan skoler som er godkjent for særskilt tilrettelagt opplæring for funksjonshemmede ta inn voksne søkere uten rett til videregående opplæring, jf. forskriften til friskoleloven § 11-3 første ledd. For det andre kan friskolene som er opplistet i forskriften til friskoleloven § 11-3 andre ledd ta inn voksne søkere uten rett til videregående opplæring. Per i dag er det til sammen 36 skoler som etter disse to unntakene har anledning til å ta inn voksne uten rett til videregående opplæring.

Vurdering av realkompetanse og/eller formalkompetanse

Realkompetansen til voksne søkere med og uten rett til videregående opplæring skal vurderes før inntak til friskolene. Realkompetansen består av all formell, uformell og ikke-formell kompetanse som en person har, uavhengig av hvordan personen har skaffet seg kompetansen.

Formalkompetanse er fullført og bestått videregående opplæring fra Norge eller fra utlandet. Det går imidlertid et skille mellom hva som er en del av en persons realkompetanse, og hva som er relevant i en realkompetansevurdering, som er en omfattende prosess. Så lenge det er søkerens formalkompetanse som er relevant å dokumentere, vil en realkompetansevurdering kunne være u hensiktsmessig.

I den grad det er aktuelt med en realkompetansevurdering, er det er hjemfylket til den voksne søkeren som skal vurdere realkompetansen før inntak til en friskole. Under gitte forutsetninger kan fylkeskommunene delegere myndigheten til å vurdere realkompetansen til friskolene.

Realkompetansevurdering er regulert i opplæringsloven § 4A-3 og i forskrift til opplæringsloven §§ 4-13 og 6-46. Etter disse bestemmelsene har voksne med rett til videregående opplæring en lovfestet rett til å bli realkompetansevurdert. Voksne uten rett til videregående opplæring har ikke en lovfestet rett til å bli realkompetansevurdert, og fylkeskommunene har derfor ingen plikt til å vurdere realkompetansen til denne gruppen.

Det følger av friskoleloven at alle søkere, inkludert voksne søkere, som tas inn ved friskolene får elevstatus. Elevstatusen innebærer at voksne søkere til friskolene tas inn i hele fag som vedkommende etter realkompetansevurderingen mangler. Etter opplæringsloven kapittel 4A derimot, skal voksne få opplæring spesielt organisert og lagt til rette for seg. Det innebærer blant annet at opplæringen til den voksne skal bygge på den totale kompetansen vedkommende har fra før. En realkompetansevurdering etter opplæringsloven kan derfor medføre at en person kan få fritak for deler av opplæringen, og at den voksne får en individuelt tilpasset opplæring som blant annet kan innebære at hun/han tas inn i deler av et fag.

Voksne søkere til friskoler tas inn som elever til hele fag og har ikke rett til den individuelle tilpasningen som følger av retten til videregående opplæring for voksne, slik den er regulert i opplæringsloven kapittel 4A.

4. HØRINGSFORSLAGET

Vi foreslår å endre forskrift til friskoleloven § 11-2 slik at bestemmelsen åpner for å gjøre unntak fra kravet om realkompetansevurdering ved inntak av voksne søkere mellom 19 og 24 år og voksne søkere over 25 år med kort botid i Norge til friskoler.

Vi understreker at betydningen av realkompetansevurdering som virkemiddel i kompetansepolitikken står fast. Hovedregelen vil fortsatt være at voksne søkere blir realkompetansevurdert før inntak til friskoler.

Den foreslåtte forskriftsendringen påvirker ikke retten til realkompetansevurdering, jf. opplæringsloven § 4A-3 femte ledd. For de fleste voksne vil en realkompetansevurdering kunne være verdifull og ha stor betydning for videre opplæring og utdanning. Høringsforslaget gir mulighet til å forenkle inntakskravene for enkelte grupper voksne søkere, dersom de ønsker det.

En realkompetansevurdering er omfattende og kan være en tidkrevende prosess. Erfaring viser at for enkelte grupper søkere til friskoler er inntakskravet om realkompetansevurdering et unødig og kompliserende hinder. Dette gjelder blant annet voksne søkere uten rett til videregående opplæring, og spesielt for aldergruppen 19-24 år.

For voksne i aldersgruppen 19-24 år vil kompetansen i mange tilfeller bestå av fag som er bestått gjennom en standpunktvurdering eller eksamen fra tidligere videregående opplæring. Dersom det er lite å realkompetansevurdere utover formalkompetansen, vil det være unødig ressurskrevende å sette i gang en prosess med realkompetansevurdering både for eleven og fylkeskommunen.

Tilsvarende vil også gjelde for unge voksne over 25 år med kort botid i Norge. Disse kan få envurdering fra NOKUT eller Samordna opptak/Unit, som viser hvilke fag de trenger for å komme videre i det norske utdanningssystemet. Dersom NOKUT eller Unit allerede har vurdert søkerens opparbeidete kompetanse opp mot inntak til høyere utdanning, vil et krav om en realkompetansevurdering for inntak til en friskole kunne være unødvendig.

Skolene skal fortsatt ikke kunne ta inn elever til fag som de tidligere har fullført og bestått. Det vises her til at dersom elever ønsker å forbedre tidligere karakterer, må de benytte seg av den offentlige privatistordningen.

5. FORSLAG TIL NYE BESTEMMELSER I FORSKRIFT TIL FRISKOLELOVEN KAPITTEL 11

Forslag til ny tekst er markert i kursiv.

Forskrift til friskoleloven § 11-2 Vilkår for inntak og prioritering

Videregående skoler som driver virksomhet etter friskoleloven, kan bare ta inn søkere med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1 eller § 4A-3. Skoler nevnt i § 11-3, kan og ta inn voksne søkere uten rett til videregående opplæring.

Ungdom med rett til videregående opplæring etter opplæringsloven § 3-1 skal prioriteres foran voksne søkere.

For voksne søkere mellom 19 og 24 år uten rett til videregående opplæring, kan en vurdering av søkerens formalkompetanse, erstatte en realkompetansevurdering etter friskoleloven § 3-1 andre ledd.

For voksne over 25 år med kort botid i Norge kan en formalkompetansevurdering skje på grunnlag av dokumentasjon som sier hvilke fag søkeren må ta for å komme seg videre i utdanningsløpet. Slik dokumentasjon kan være fra NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) eller fra Samordna opptak (Unit)

En formalkompetansevurdering er individuell og skal dokumentere søkerens tidligere gjennomførte videregående opplæring.

Det er daglig leder som foretar formalkompetansevurderingen, og eleven må selv legge frem den nødvendige dokumentasjonen.

? **Støtter dere vårt forslag om at en formalkompetansevurdering kan erstatte en realkompetansevurdering for voksne søkere mellom 19 og 24 år?**

Ja

Ingen kommentar fra instansen

? **Støtter dere vårt forslag om at en formalkompetansevurdering kan erstatte en realkompetansevurdering for voksne søkere over 25 år med kort botid i Norge?**

Ja

Ingen kommentar fra instansen

Er det andre som og burde vært omfattet av at en formalkompetansevurdering kan erstatte en realkompetansevurdering?

Ja

Voksne søkere (uavhengig av alder) som ikke har noen relevant kompetanse å få vurdert ved en realkompetansevurdering, bør kunne få fritak fra kravet om realkompetansevurdering.

Våre skolars erfaring er de fleste søkere over 25 år også opplever kravet om realkompetansevurdering som et hinder. Det er vanskelig å forstå at det skal kreves en realkompetansevurdering når søkeren ikke har noen relevant kompetanse å vurdere.

Voksne uten rett til videregående opplæring har ikke rett til en realkompetansevurdering, men er pålagt å få det hvis de skal søke seg til en friskole. Hvis de får innvilget en vurdering, er dette noe de må bekoste selv og i noen fylkeskommuner er dette snakk om flere tusen kroner. Dette må de betale til tross for at de ikke har noen kompetanse som vurderes i denne prosessen. Derfor må de også ofte legge ned en stor innsats for å overtale sin fylkeskommune til å gjøre en realkompetansevurdering fordi fylkeskommunene i utgangspunktet ikke gjør en vurdering når det ikke er noe å vurdere. Realkompetansevurderingen må søkerne også bekoste før de vet om de vil bli tatt opp som elev ved skolen de har søkt. Da er det ikke rart at voksne søkere faller fra i denne prosessen.

Realkompetansevurdering kan gi mulighet for målrettet opplæring. Offentlig skole kan tilby tilpasset undervisning basert på en realkompetansevurdering. Det kan ikke friskoler, men mange voksne søker seg allikevel til friskolene. Noen finner fag og tilbud hos friskolene som de ikke finner i det offentlige og andre søker seg til en friskole med en forventning om å finne et skolemiljø hvor de kan trives. Det er et uttalt mål fra Kunnskapsdepartementet at flere skal kunne ta mer utdanning. Som departementet skriver, har kravet om realkompetansevurdering blitt et unødvendig og kompliserende hinder for dette. Det er viktig at endringen som nå er på vei, retter opp svakhetene som har vært avdekket i lovverket. Det er derfor vanskelig å forstå at unntaket fra kravet ikke også skal gjelde for de over 25 år. Realkompetansevurdering må først og fremst være en viktig rettighet, jf. Opplæringsloven § 4A-3. I kompetansepolitikken må denne rettigheten ha som formål å gi bedre tilgang på ny og målrettet opplæring og utdanning. Omskolering og videreutdanning kommer til å bli mer og mer vanlig gjennom et langt yrkesliv og regelverket omkring realkompetansevurdering må ikke bli en belastning for søkeren når søkeren har passert 24 år.

Noen søker seg til en friskole for å ta fag de mangler for å komme inn på videre utdanning. Det er ingen realkompetanse som kan erstatte dette. Hvorfor må en søker på 26 år som ønsker å ta studere medisin og som mangler nødvendige fag fra videregående, gjennom en komplisert, unødvendig og kostbar realkompetansevurdering først? En formalkompetansevurdering er det som trengs i dette tilfellet for at søkeren kan få tatt de fagene som trengs.

En annen gruppe som rammes av dette kravet, er de som har stått i arbeidslivet i flere år, men som nå trenger en omskolering og ny kompetanse i for eksempel et yrkesfag som tilbys på videregående nivå. Dette er mer aktuelt enn noen gang i disse tider hvor mange arbeidsledige og permitterte søker omskolering eller videreutdanning.

En formalkompetansevurdering bør være utgangspunktet for alle voksne som søker seg til en friskole, dersom søkeren selv og skolen mener at det ikke er mer kompetanse å få vurdert ved en realkompetansevurdering og dersom søkeren ønsker å slippe en realkompetansevurdering. Det må derfor åpnes for at alle voksne søkere kan bli fritatt fra en realkompetansevurdering hvis de ber om dette og grunngir dette i en søknad til en friskole.

6. ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

Den foreslåtte forskriftsendringen åpner for å kunne gjøre unntak fra kravet om realkompetansevurdering som vilkår for inntak av voksne søkere til friskoler. Forslaget innebærer ingen vesentlige endringer i økonomiske eller administrative konsekvenser.

7. MERKNADER TIL FORSLAG TIL ENDRINGER

Merknad til forskrift til friskoleloven § 11-2

Bestemmelsen fastsetter vilkårene for inntak av elever ved videregående friskoler.

Tredje, fjerde, femte og sjette ledd er nye.

Tredje ledd innebærer at det kan gjøres unntak fra kravet om realkompetansevurdering ved inntak av voksne søkere mellom 19 og 24 år uten rett til videregående opplæring.

Fjerde ledd fastsetter at voksne søkere over 25 år med kort botid i Norge kan formalkompetansevurderes på grunnlag av dokumentasjon som sier hvilke fag søkeren må ta for å komme seg videre i utdanningsløpet. Dokumentasjon som kan legges til grunn skal være fra NOKUT (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen) eller fra Samordna opptak (Unit). Med uttrykket «kort botid» menes det samme som følger av forskrift til opplæringsloven § 1-17: «kortere enn 6 års botid i Norge».

Tredje og fjerde ledd endrer ikke retten til å bli realkompetansevurdert, jf. opplæringsloven § 4A3 femte ledd.

Fjerde ledd sier hva en formalkompetansevurdering er.

Femte ledd fastsetter hvem som skal foreta vurderingen og viser at det er eleven som har ansvar for å legge frem nødvendig dokumentasjon. Dette er tilsvarende det som gjelder for godkjenning innen videregående opplæring av tidligere bestått opplæring i Norge eller utlandet, jf. forskrift til friskoleloven § 5a-3.

Med hilsen

Einar Simonsen Plahter
avdelingsdirektør

Bente Barton Dahlberg
direktør

Dokumentet er elektronisk godkjent